

Utrata wartości aktywów jako odzwierciedlenie ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej – problem ujawniania informacji w sprawozdaniu finansowym

Wstęp

Rachunkowość bez względu na to czy jest postrzegana jako system informacyjny czy jako proces, ma przynieść użytkownikom przydatne informacje. Jednym z nośników tychże informacji jest sprawozdanie finansowe [Walters, 2010, s. 3]. Można oczywiście dyskutować na temat przydatności i aktualności danych prezentowanych w rocznych czy śródrocznych sprawozdaniach finansowych¹ ale nie zmienia to faktu, iż są i będą one nadal podstawowym źródłem informacji o podmiocie i jego działalności. Niestety, ze względu na to, iż generowane są coraz dłuższe raporty uwzględniające między innymi różne polityki informacyjne podmiotów, przestają być one czytelne. Nie są już w pełni przejrzyste zależności między strategią, ładem korporacyjnym, działalnością operacyjną, wynikami finansowymi i pozafinansowymi. Informacje te są oczywiście umieszczane, ale coraz częściej zdarza się, iż w natłoku danych ginie ich istota. A przecież dane w sprawozdaniach mają wskazać każdemu z użytkowników jakie są ryzyka związane z prowadzoną działalnością [Karmańska, 2008, s. 360]. Zdaniem autorki nie ma tu znaczenia fakt czy gospodarka, branża lub przedsiębiorstwo w okresie którego dotyczy sprawozdanie finansowe przeżywa kryzys czy jest w fazie koniunktury. Sprawozdanie finansowe zawsze ma prezentować informacje w sposób wierny i rzetelny, wskazując ryzyka prowadzonej aktywności [Messner, 2007, s. 20-24]; [Turyna, 2008, s.17]; [Messner, 2000, s. 118]; [Hansen, 1994, s. 5]; [Gmytrasiewicz, 2002, s. 29-30].

Celem artykułu jest wskazanie wyzwań dotyczących ujawniania informacji o ryzykach prowadzonej działalności w sprawozdaniu finansowym. Zdaniem autorki dotychczasowy sposób prezentacji informacji jest niewystarczający. Jako metodę badawczą w celu udowodnienia powyższej hipotezy dokonano przeglądu sprawozdań finansowych i danych w nich zawartych, w zakresie utraty wartości przez aktywa. W artykule zaprezentowano jedynie wybrane aspekty i przykłady, zarówno pozytywne, jak i negatywne, ujawnień omawianego problemu.

---

* Dr, Katedra Finansów i Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski, trzpiola@mail.wz.uw.edu.pl

¹ Bardzo interesująca dyskusja na ten temat miała miejsce w czasie konferencji naukowej „Rachunkowość – sztuka pomiaru i komunikowania” zorganizowanej w dniu 14 kwietnia 2011 r. w SGH w Warszawie.

1. Sprawozdanie finansowe jako źródło danych o utracie wartości aktywów

Sprawozdawczość finansowa stoi dziś przed wieloma wyzwaniami. Oczekuje się, iż raport finansowy dostarczy szeregu różnych informacji przydatnych nie tylko inwestorom. Dyskutowana jest konieczność poszerzenia zakresu informacji, zwiększenia przejrzystości, zawarcie danych umożliwiających skuteczniejsze zarządzanie ryzykiem, większe zaangażowanie interesariuszy oraz podniesienia poziomu ufności kluczowych zainteresowanych. Z drugiej strony oczekiwana jest harmonizacja metodologii sprawozdawczych, redukcja kosztów pozyskania danych mimo dużej liczby i zróżnicowania lokalnych systemów prawno-regulacyjnych. Sprawozdania finansowe mają służyć m.in. ułatwianiu dostępu do kapitału (dzięki zwiększeniu zakresu ujawnianych informacji). Obecnie prezentowane wskazania dotyczące raportowania finansowego, to m.in. fakt, iż sprawozdania mają odzwierciedlać też zróżnicowanie obowiązków członków zarządu jako powierników majątku firmy w różnych jurysdykcjach, w tym obawy o zakres odpowiedzialności członków zarządów. Warto zauważyć, że dane mają być bardziej ukierunkowane na przyszłość, konieczność tworzenia zasobów wiedzy i zbierania doświadczeń zapewniających osiągnięcie sukcesu w dłuższej perspektywie czasowej. Jak zatem widać oczekiwań jest wiele...

Jednym z zakresów danych, które w szczególności odnoszą się do ryzyka prowadzonej działalności i skutków wystąpienia w przyszłości niekorzystnych zdarzeń są dane dotyczące utraty wartości przez aktywa. Obowiązek dokonywania odpisów aktualizacyjnych wynika odpowiednio z:

- art. 7 ust. 1 i art. 28 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości,
- Krajowego Standardu Rachunkowości nr 4 Utrata wartości aktywów,
- przepisów MSSF, a zwłaszcza MSR 36 Utrata wartości aktywów.

Regulacje prawa bilansowego zarówno krajowego i międzynarodowego w tym zakresie wskazują jednoznacznie: należy rozpoznać czy nie wystąpiły przesłanki wskazujące na zaistnienie utraty wartości przez kontrolowane przez jednostkę aktywa. Zarówno te, które mają wypracowywać korzyści ekonomiczne pojedynczo jak i te wypracowujące je grupowo. Jeśli takie okoliczności wystąpiły, to obowiązkiem sporządzających sprawozdanie jest określenie i wycenienie tejże utraty wartości, a następnie zaprezentowanie informacji na ten temat zarówno w sprawozdaniu finansowym oraz w innych raportach i sprawozdaniach wymaganych przez prawo. Ani regulacje MSSF ani krajowe nie wskazują szczególnych okoliczności utraty wartości. Są to po prostu informacje o:

- spadku wartości rynkowej podobnych / takich samych aktywów,
- wystąpieniu lub prawdopodobieństwu wystąpienia niekorzystnych zmian technologicznych,
- zmianach, szczególnie nagłym wzroście rynkowych stóp procentowych,
- spadku przydatności składnika,
- uszkodzeniu aktywa,
- niekorzystnych zmianach sposobu wykorzystywania aktywa,

- prawdopodobieństwie pogorszenia wyników ekonomicznych uzyskiwanych za pomocą tego aktywa.

Bardziej szczegółowe wytyczne ujęte są w MSR 39, MSR 36 czy KSR 4. Nie będą one przedmiotem niniejszego opracowania.

Na tym tle rodzi się pytanie, czy obecnie praktykowany sposób ujawniania informacji o utracie wartości aktywów sprzyja zrozumieniu ryzyka i niepewności prowadzenia działalności gospodarczej. Zdaniem autorki – w szerokim kontekście niestety nie.

Podmioty sporządzające sprawozdania finansowe owszem prezentują wymagane przez standardy informacje, ale generalnie robią to w sposób minimalistyczny. Ujawniają tylko to co jest niezbędne, co wprost wynika z zapisów czy MSR/MSSF czy też ustawy o rachunkowości (rzadziej standardu KSR 4). Rzadko ujawniają informacje o charakterze założeń do ustalenia kwoty i okoliczności odpisu, czyli te dane, które po pierwsze pomogłyby zrozumieć istotę i rzeczywiste uwarunkowania dotyczące odpisu z tytułu utraty wartości, a po drugie metodologię jego ustalenia. Prezentacja choćby fundamentalnych założeń pozwoliłaby nie tylko właściwie zinterpretować odpis, ale dokonać także porównania go na tle branży czy w czasie. Oczywiście podkreślić należy, iż zarówno regulacje MSR 36, jak i KSR 4 nie są regulacjami łatwymi. Zwrócić należy też uwagę na fakt, iż wątpliwą kwestią może być porównywalność danych prezentowanych w sprawozdaniach, szczególnie w zakresie prezentowania informacji o założeniach do dokonywanych odpisów aktualizacyjnych [Bonham, Curtis, 2006, s. 254]. Podkreślić jednak trzeba, że wydanie w 1998 r. a potem znowelizowanie w 2004 r. MSR 36 oraz wydanie KSR 4 w 2007 r. dostarczyło wielu cennych wskazówek jak bardziej wiarygodnie, rzetelnie i zrozumiale ujawniać w sprawozdaniach finansowych skutki niekorzystnych zdarzeń.

Przeprowadzenie procedury odpisów aktualizacyjnych jest niesłychanie trudne i pracochłonne. Wymaga nie tylko oszacowania wartości godziwej składników aktywów, ale także zaplanowania przepływów pieniężnych, które mogą być uzyskane dzięki temu majątkowi. Należy też dokonać przyporządkowania ewentualnych zobowiązań i rezerw do obejmowanych odpisami aktywów.

Do prawidłowej wyceny niezbędne jest poczynienie i zweryfikowanie szeregu założeń finansowych (przepływy, czas prognozy, stopu dyskontowe, wpływ czynników ryzyka itd.). Opracowanie polityki rachunkowości w tym zakresie wymaga przewidzenia szeregu procedur o charakterze technicznym, których wypełnienie jest warunkiem prawidłowości wyceny i potem prezentacji danych w sprawozdaniu finansowym. Na podstawie analizy danych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych można wywnioskować, iż spółki mają problemy nie tylko ze sferą prezentacyjną, ale także samą wyceną. Można nawet zaryzykować stwierdzenie, że zdaniem zarządów, im mniej informacji pokazywanych będzie w sprawozdaniu, tym lepiej.

Prosty przykład ujawnienia informacji na temat wyceny należności. Zapis z ujawnień dotyczących polityki rachunkowości: „Należności, w tym należności z tytułu dostaw i usług ujmuje się na dzień ich powstania według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem odpisów aktualizujących należności wątpliwe. Grupa Kapitałowa stosuje uproszczone metody wyceny należności, w tym należności z tytułu dostaw i usług, jeżeli nie powoduje to zniekształcenia informacji zawartych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, w szczególności w przypadku, gdy okres do momentu spłaty należności nie jest długi. Należności, w tym należności z tytułu dostaw i usług, w odniesieniu do których Grupa Kapitałowa stosuje uproszczenia, są wyceniane w momencie początkowego ujęcia w kwocie wymaganej zapłaty, a w okresie późniejszym, w tym na koniec okresu sprawozdawczego, w kwocie wymagającej zapłaty pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości [Skonsolidowany raport PKN ORLEN, 2010].

Podkreślić należy, iż tego typu nota, czasem nawet identycznie brzmiąca, znajduje się niemal we wszystkich sprawozdaniach finansowych. Rodzi się zatem pytanie: co to znaczy długi okres – czy klasyczne 12 miesięcy czy 6 miesięcy czy też inny okres? Bowiem każdy znający postanowienia MSR 39 wie, że tam wcale nie ma zapisu, iż długi okres to jakaś konkretna ilość miesięcy. Nie ma zapisu wprost pozwalającego na nieujmowanie należności będących aktywami finansowymi w wartościach zdyskontowanych.

A teraz dla równowagi przytoczenie fragmentu ze sprawozdania z tej samej branży paliwowej – „należności z tytułu dostaw i usług, których termin zapadalności wynosi zazwyczaj od 7 do 60 dni, są ujmowane i wykazywane w wartościach pierwotnie zafakturowanych z uwzględnieniem odpisu na należności wątpliwe [Skonsolidowane sprawozdanie finansowe GK LOTOS SA, 2010]. Wskazanie tych dwóch terminów pozwala czytelnikowi dowiedzieć się, co oznacza krótki dla należności okres, nie snuć domysłów. Pozwala to ponadto na dokonywanie porównań między jednostkami, bo na przykład, jak czytamy w nocie w sprawozdaniu skonsolidowanym Grupy Kapitałowej Zakłady Azotowe „PUŁAWY” Spółka Akcyjna za okres 1 lipca 2010-30 czerwca 2011 r. [Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej Zakłady Azotowe „PUŁAWY” Spółka Akcyjna], w przypadku należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych należności finansowych krótkoterminowych o terminie płatności do 365 dni przyjmuje się, że wycena sprawozdawczego według zamortyzowanego kosztu (tj. zdyskontowane przy użyciu efektywnej stopy procentowej) pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości, odpowiada kwocie należnej zapłaty (czyli bez dyskontowania). Informacja ta też została wyraźnie powtórzona w nocie 30 SSF. Podobny zapis jest w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za okres 1 stycznia-31 grudnia 2010 r. Grupy Kapitałowej Zakłady Chemiczne „Police” Spółka Akcyjna: „w przypadku należności handlowych uznaje się, że okres spłaty związany z normalnym tokiem sprzedaży wynosi do 12 miesięcy” [Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej Zakłady Chemiczne „Police” Spółka Akcyjna].

Dalej w notach objaśniających politykę rachunkowości powinien być podkreślony fakt dokonywania odpisów aktualizacyjnych. Zgodnie z postanowieniami MSR 39 powinny być one dokonywane na zasadzie indywidualnej oceny, ale zdaniem autorki nie zawsze w ten sposób były dokonywane wszystkie odpisy. Część kwot szacowana jest zawsze w ramach odpisów grupowych, które z resztą standard dopuszcza. Ujawnianie szczegółowych informacji o tym, jakie kontrahenci mają problemy jest bezcelowe, ale wskazanie zasad dokonywania odpisów dotyczących choćby należności przeterminowanych przyczyniłby się do zrozumienia polityki ostrożności spółki w tym zakresie. W końcu stan odpisów to kwota 550-600 mln złotych w każdym z wyżej wskazanych sprawozdań skonsolidowanych albo inaczej 8-10% wartości należności.

Także w przypadku odpisów aktualizacyjnych tzw. grupowych razi brak ujawnień co do zasad ich przeprowadzania. Niemal we wszystkich sprawozdaniach w opisie polityki rachunkowości znajduje się nota, która brzmi tak samo: „Wartość odzyskiwalna aktywów lub ośrodków generujących środki pieniężne definiowana jest jako większa z ich wartości netto możliwej do uzyskania ze sprzedaży oraz ich wartości użytkowej. Przy szacowaniu wartości użytkowej przyszłe przepływy pieniężne dyskontowane są przy użyciu stopy procentowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualną rynkową ocenę wartości pieniądza w czasie oraz czynniki ryzyka charakterystyczne dla danego składnika aktywów. W przypadku aktywów, które nie generują niezależnych przepływów pieniężnych, wartość użytkowa szacowana jest dla najmniejszego identyfikowalnego ośrodka generującego środki pieniężne, do którego dany składnik aktywów przynależy”

Jak zostanie dalej wskazane, szczegółowe ujawnienia dotyczące założeń i sposobu przeprowadzania tego bardzo ważnego z punktu widzenia zrozumienia sytuacji gospodarczej odpisu są dokonywane już bardzo rzadko.

2. Uwagi do ujawnień w notach objaśniających dla należności

Większość spółek prezentując ujawnienia w notach objaśniających dotyczące czy to odpisów należności, środków trwałych czy zapasów wykorzystuje klasyczny układ tabeli, w którym kolejne wiersze to dla kwoty odpisu informacje o:

- stanie na początek okresu,
- utworzeniu w ciągu okresu sprawozdawczego,
- odwróceniu w ciągu okresu sprawozdawczego,
- wykorzystaniu w okresie sprawozdawczym,
- innych zmianach,
- różnicach kursowych, jeśli występują,
- stanie na koniec okresu sprawozdawczego.

Niby wszystko, co wymaga MSR 39, MSR 36 czy MSR 2 ale co dla czytelnika to oznacza?

Autorka nie chce absolutnie wskazywać na nieprawidłowości w sprawozdaniach – bo ich nie ma. Spółki realizują wymogi standardów. Zwraca tylko uwagę na niedosyt informacji.

Dla porównania umieszczenie analizy wiekowej należności czy też wskazanie iż „koncentracja ryzyka związanego z działalnością handlową jest ograniczona ze względu na dużą liczbę kontrahentów” powoduje zupełnie inne postrzeganie tej pozycji. Warto zwrócić uwagę, iż w wspomnianym sprawozdaniu finansowym w tym miejscu pojawia się zapis objaśniający, na czym polega ryzyko kredytowe wynikające z warunków płatności określonych w umowach handlowych i w jaki sposób grupa się przeciw niemu zabezpiecza. Jest to pozytywny przykład, bowiem czytelnik od razu otrzymuje informację o realnych skutkach tegoż ryzyka w odniesieniu do głównej pozycji należności.

Jako kolejny pozytywny przykład autorka zwraca też uwagę na prezentację informacji objaśniających do odpisów z tytułu utraty wartości w Skonsolidowanym Sprawozdanie Finansowym Grupy Kapitałowej Zakłady Azotowe „PUŁAWY” Spółka Akcyjna za okres 1 lipca 2010-30 czerwca 2011 r., gdzie jest wyraźnie wskazane, w jaki sposób następuje ocena pod kątem utraty wartości. W szczególności dokonuje się w tej jednostce odpisu aktualizującego w wysokości 100% w odniesieniu należnych odsetek za zwłokę w zapłacie oraz do należności, których termin wymagalności zapłaty na koniec okresu sprawozdawczego przekroczył 180 dni w wysokości nie objętej zabezpieczeniem.²

Tak naprawdę tylko w jednym z przeanalizowanych sprawozdań finansowych instytucji nie będących bankami i ubezpieczycielami autorka znalazła notę, którą można by uznać za wzorcową w zakresie ujawnień dotyczących ryzyka związanego z określonymi aktywami na przykładzie należności. Opisane zostały tu szczegółowo ryzyko kredytowe, ale i inne ryzyka:

- ryzyko związane z uzależnieniem od dostawców i odbiorców (koncentracja ryzyka),
- ryzyko związane z sytuacją na strategicznych rynkach sprzedaży,
- ryzyko związane ze zmianą uregulowań prawnych i środowiskowych,
- ryzyko związane z brakiem kontraktów długoterminowych.

Objaśnione zostało szczegółowo, na czym te ryzyka polegają, jak wygląda ich koncentracja i wrażliwość na to ryzyko, jaki jest sposób postępowania w szczególności zabezpieczenia się. Chodzi o skonsolidowane sprawozdanie finansowe za okres 1 stycznia do 31 grudnia 2010 r. Grupy Kapitałowej Zakłady Chemiczne „Police” SA, która w nocy 5 siedem stron poświęciła aspektom związanym z samymi należnościami handlowymi i sprzedażą. Odrębnie przedstawiono ryzyka dotyczące innych aktywów.

---

² Autorka zwraca uwagę na wskazanie liczby dni przedawnienia.

3. Problemy z ujawnieniem informacji o odpisach aktualizacyjnych zapasów

Podobnie problem wygląda przy zapasach. Spółki prezentują zbiorcze odpisy, a dla zrozumienia tego, co dzieje się w poszczególnych grupach zapasów, warto by było te informacje uszczegółwić. Tak jak na przykład uczyniła to Grupa Puławy, która w nocie 28 i 29 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Zakłady Azotowe „PUŁAWY” Spółka Akcyjna z okres 1 lipca 2010-30 czerwca 2011 r. pokazała między innymi (wartości pominięto):

1. Odpisy aktualizujące wartość zapasów na początek okresu.
2. Utworzenie odpisów aktualizujących wartość produktów gotowych i produkcji w toku.
3. Odwrócenie odpisów aktualizujących wartość produktów gotowych i produkcji w toku.
4. Wykorzystanie odpisów aktualizujących wartość produktów gotowych i produkcji w toku.
5. Utworzenie odpisów aktualizujących wartość towarów i materiałów.
6. Odwrócenie odpisów aktualizujących wartość towarów i materiałów.
7. Wykorzystanie odpisów aktualizujących wartość towarów i materiałów.
8. Odpisy aktualizujące wartość zapasów na koniec okresu.

Niby niewiele więcej danych, niż lakonicznie wymaga MSR 2 (a także podobnie ustawa o rachunkowości), ale ocena gospodarki zapasami może być już inna przez użytkownika sprawozdania. Tylko z tego powodu, iż odrębnie będzie oceniał inne kategorie zapasów (oczywiście nota jest dalej bardziej szczegółowa).

Identyczne rozważania można by przeprowadzić i zilustrować w odniesieniu do takich kluczowych aktywów jak środki trwałe, wartości niematerialne, wartość firmy, zapasy czy instrumenty finansowe (choć w tym ostatnim przypadku wymogów MSSF 7 obowiązujące od 2007 r. i rozszerzone od 2009 r. wymagają pokazania dużego spektrum informacji i jest to raczej realizowane w raportach finansowych).

4. Utrata aktywów grupowo generujących korzyści ekonomiczne jako szczególne wyzwanie sprawozdawczości

Jeszcze więcej problemów ze zrozumieniem i zinterpretowaniem danych rodzi się w odniesieniu do odpisów aktualizacyjnych aktywa w ramach tzw. odpisów grupowych. Rzadko jednostki ujawniają fakt, iż odpisy niefinansowych aktywów trwałych są rezultatem przeprowadzenia procedury dla ośrodków wypracowujących korzyści ekonomiczne. Jeszcze rzadziej ujawniają założenia i analizę wrażliwości w tym zakresie.

Ujawnienia w zakresie utraty wartości aktywów trwałych są jednak niezbędne w celu wiernego i rzetelnego przedstawienia obrazu jednostki w sprawozdaniu finansowym. Nie dziwi, choć należy to uznać za niedostatek sprawozdań, iż jednostki rzadko ujawniają informacje dotyczące założeń wykorzy-

stywanych do obliczenia odpisu z tytułu utraty wartości. Najczęściej spółki lakonicznie informują: „Jeżeli zaistniały zewnętrzne lub wewnętrzne przesłanki, które wskazują, że istnieje ryzyko braku możliwości odzyskania wartości ustalonej na koniec okresu sprawozdawczego składnika aktywów, przeprowadza się testy sprawdzające pod kątem ewentualnej utraty wartości. Testy sprawdzające są przeprowadzane raz w roku także w odniesieniu do wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie używania oraz w stosunku do wartości firmy.” [SSF Orlen, 2010]. Objasniane są podstawowe pojęcia w dokładnie taki sam sposób jak wynika to z zapisów MSR 36 [Sprawozdania: Orlen, Lotos, KGHM Polska Miedź S.A. Agora SA i inne, 2005-2010].

Do rzadkości należą szczegółowe wskazania, jakie przesłanki zdeterminowały odpisy, ale i takie się zdarzają (przykład: Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy Kapitałowej Zakłady Azotowe „PUŁAWY” Spółka Akcyjna za okres 1 lipca 2010-30 czerwca 2011, s. 56): „Zidentyfikowano m.in. następujące przesłanki:

- prognozowany wzrost cen gazu ziemnego,
- zmiany w otoczeniu prawnym – niekorzystne regulacje prawne zawarte w Dyrektywie EU ETS, dotyczące ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z emisją gazów cieplarnianych,
- wzrost stopy dyskontowej stosowanej do wyliczenia wartości użytkowej.”

Jako pozytywny przykład dokonanej ujawnienia można wskazać objaśnienie następujące: „(...) istnieją następujące przesłanki uzasadniające przeprowadzenie testu na utratę wartości aktywów:

1. wartość bilansowa aktywów netto Grupy nieznacznie wyższa od wartości ich rynkowej kapitalizacji,
2. korzystne dla Grupy zmiany w otoczeniu rynkowym,
3. wzrost popytu na produkty nawozowe Grupy powodujący zwiększenie stopnia wykorzystania zdolności produkcyjnych głównie w Ośrodku Nawozowym oraz zwiększenie rentowności,
4. oczekiwany nieznaczny wzrost rynkowych stóp procentowych i ich wpływ na podwyższenie stopy dyskontowej stosowanej,
5. osiągnięcie wyników wyższych od oczekiwanych,
6. część działań zawartych w Planie Restrukturyzacji poprzez wydłużenie funkcjonowania składowiska fosfogipsu w efekcie wydłuża horyzont działania CGU Ośrodka Nawozowego.” [Grupa Kapitałowa Zakłady Chemiczne „Police” Spółka Akcyjna Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za okres 1 stycznia-31 grudnia 2010 r.]

Co ciekawe – jeśli pojawiają się bardziej szczegółowe informacje, to w podmiotach branży chemicznej lub wydobywczej. To te podmioty najczęściej (jeśli już) prezentują założenia: „Średnioważony koszt kapitału przyjęty do testów wyniósł: dla spółki Z. Ch. „Organika-Sarzyna S.A. od 11,5-11,9% i 11,5% dla okresu rezydualnego (test za 2010 rok), a dla Grupy Soda Deutschland Ciech 8,6% (dla testów za 2010 rok). Zastosowana stopa wzrostu wyniosła w okresie rezydualnym 1,5% dla Grupy Soda Deutschland Ciech i 3% dla pozo-

stałych spółek Grupy Ciech” [Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Ciech za 2010 rok].

5. Projekt sprawozdawczości zintegrowanej jako przyczynek do zmian w sprawozdaniu

W świetle powyższych rozważań warto zwrócić uwagę, iż Międzynarodowy Komitet ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej³ (MKSZ) opracował projekt dotyczący zmian w sprawozdawczości finansowej. Dnia 12 września 2011 r. MKSZ opublikował materiał do dyskusji zatytułowany „Sprawozdawczość zintegrowana – komunikacje o wartości w XXI wieku” (“Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century”). Nie jest to propozycja szczegółowo odnosząca się do problematyki utraty wartości, ale zebranie zasad do stworzenia modelu sprawozdawczości zintegrowanej, które w sposób jasny i prosty łączyłyby podstawowe informacje dotyczące strategii firmy, modelu działalności, ładu korporacyjnego, osiągniętych wyników i perspektyw, odzwierciedlając gospodarcze, społeczne i środowiskowe warunki działania firmy oraz ułatwiały podejmowanie decyzji. Zaproponowany przez MKSZ raport powinien prezentować powiązania między poszczególnymi obszarami sprawozdawczymi (finanse, komentarze zarządu, ład korporacyjny i wynagrodzenia, zrównoważony rozwój) i wyjaśniać sposób tworzenia i zachowywania wartości w organizacji w krótkiej, średniej i długiej perspektywie czasowej. Dzięki temu, zdaniem MKSZ, możliwe byłoby przeanalizowanie przez czytelników i ocenienie:

- znaczących czynników zewnętrznych wpływających na sytuację firmy,
- zasobów i relacji, z których korzysta i które kształtuje firma, nazywanych „kapitałami”: produkcyjnym, ludzkim, intelektualnym, naturalnym, społecznym a także finansowym,
- wzajemnego oddziaływania modelu biznesowego firmy i wymienionych kapitałów w procesie tworzenia i zachowywania wartości w czasie.

Raport miałby być przygotowywany przy założeniu przestrzegania pięciu zasad i właśnie dzięki temu miałby przedstawiać najważniejsze korzyści i wyzwania sprawozdawczości zintegrowanej – oddzielnie dla jednostek sprawozdawczych, organów prawodawczych, regulatorów, organizacji ustalających normy i standardy oraz dla pozostałych interesariuszy. Tymi zasadami miałyby być:

- ukierunkowanie strategiczne,
- dostępność do informacji,

---

³ MKSZ został utworzony przez Księcia Walii w 2010 r. w ramach programu Księgowość zrównoważonego rozwoju (eng. A4S - Accounting for Sustainability), Globalnej Inicjatywy Sprawozdawczej (eng. GRI - Global Reporting Initiative) przy poparciu Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC). Jest to organ skupiający przedstawicieli biznesu, inwestorów, księgowości, giełd papierów wartościowych, regulatorów, środowisk akademickich, społeczności lokalnych oraz organów standardotwórczych w celu wypracowania globalnie akceptowanego systemu sprawozdawczości zintegrowanej łączącej informacje finansowe, ekologiczne, społeczne i dotyczące ładu korporacyjnego w jasnym, zwięzłym, spójnym i porównywalnym formacie.

- nastawienie na przyszłość,
- uwzględnianie opinii interesariuszy,
- zwięzłość, rzetelność i znaczenie informacji.

Raport powinien się skupiać na takich kluczowych elementach jak przegląd organizacji i modelu biznesowego, cele strategiczne i strategie ukierunkowane na ich osiągnięcie, ład korporacyjny i wynagradzanie, zdolność do osiągania wyników, perspektywy na przyszłość i właśnie kontekst prowadzenia działalności, w tym opis ryzyka i możliwości prowadzenia tej aktywności.

Choć MKSZ przewiduje, że sprawozdawczość zintegrowana stanie się w końcu podstawową, powszechną formą sprawozdawczości, możliwe są również alternatywne metody wypracowywania raportów zintegrowanych:

- połączenie raportu o zrównoważonym rozwoju z komentarzem zarządu do pełnego sprawozdania jako pierwszy krok ułatwiający zrozumienie współzależności wyników osiąganych w różnych obszarach działalności,
- publikowanie skróconych, jednostkowych, zintegrowanych raportów jako dodatku do ustawowo wymaganych raportów lub sprawozdań rocznych,
- modyfikacja raportu o zrównoważonym rozwoju lub – w stopniu dopuszczalnym przez obowiązujące regulacje – komentarzy zarządu w oparciu o podstawowe zasady i elementy treści,
- przyjęcie przez firmę sprawozdawczości zintegrowanej jako podstawy sporządzania informacji zarządczej.

Zakończenie

W opracowaniu zasygnalizowano problem z ujawnianiem założeń i sposobu przeprowadzania odpisów aktualizacyjnych aktywów oraz prezentacji wyników tych odpisów w sprawozdaniach finansowych. Zdaniem autorki nie zostaje tym samym zrealizowany w pełni jeden z celów sprawozdania finansowego – prezentacja jasnego i zrozumiałego obrazu jednostki. Podmioty wprowadzając wypełniają wymogi prawa bilansowego, rzadko dokonują jednak ujawnień o charakterze jakościowym.

Autorka uważa jednak, iż sama zmiana regulacji prawnych, nałożenie bardziej szczegółowych wymogów czy zawarcie w aktach prawnych bardziej szczegółowych wytycznych, nie będzie prowadzić do wzrostu zakresu informacyjnego w sprawozdaniach finansowych. Wręcz przeciwnie. Potrzebne jest raczej budowanie świadomości dotyczącej użyteczności omawianych zagadnień i ich przydatności do oceny działalności podmiotu. Sam odpis, mimo iż pogarsza wynik finansowy, jest wyrazem dbałości osób przygotowujących sprawozdanie o wierny i rzetelny obraz jednostki. Odbiorcy sprawozdań zaś znając szczegóły okoliczności dokonania odpisu, przyczyny, kontekst i przyjęte założenia będą mieli możliwość oceny rozwoju sytuacji w przeszłości.

Literatura

1. Bonham M., Curtis M., Davies M., Dekker P., Denton T., Moore R., Richards H. (2006), Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w interpretacjach i przykładach, t.3, praca zbiorowa pracowników Ernst & Young, LexisNexis.
2. Gmytrasiewicz M., (2002) Rachunkowość finansowa, Difin, Warszawa.
3. Hansen D.R., Mowen M.M. (1994), Management Accounting, South-Western Publishing Co.
4. Jaruga A. (red.) (2002), Rachunkowość zarządcza – Koncepcje i zastosowania, Łódź, SWSPiZ.
5. Karmańska A. (2006), Rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów, Difin, Warszawa
6. Karmańska A. (red.) (2008), Ryzyko w rachunkowości, Warszawa Difin.
7. Krajowy Standard Rachunkowości nr 4. Utrata wartości aktywów (Dz. Urz. Min. Fin. z 2007 r. nr 8, poz. 46).
8. Messner Z. (2000), Funkcje współczesnej rachunkowości w: „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t.56 SKWP.
9. Messner Z. (red.) (2007), Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF, PWN, Warszawa
10. MSR przyjęte Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. U. L 320, 29.11.2008) ze zmianami.
11. Skonsolidowane raporty Grupy Kapitałowej PKN ORLEN za lata 2005-2010 r.
12. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS SA za lata 2005-2010 r.
13. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej Agora SA za lata 2005-2010.
14. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej KGHM Polska Miedź za lata 2005-2010.
15. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej Zakłady Azotowe „PUŁAWY” Spółka Akcyjna za okres 1 lipca 2010-30 czerwca 2011 r. i 1 lipca 2009-30 czerwca 2010 r.
16. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej Zakłady Chemiczne „Police” Spółka Akcyjna za 2008-2010 r.
17. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Ciech za 2010 i 2009 r.
18. Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009 r. nr 152, poz. 1223 ze zm.).
19. Walters D. (2009/2010), Znowu utrata wartości?! Skąd to ciągle zainteresowanie?, *Aktualności MSSF, publikacja PWC*. Numer 80, grudzień 2009/styczeń 2010.

Streszczenie

Artykuł prezentuje krytykę sposobu ujawniania informacji na temat utraty wartości aktywów w sprawozdaniach finansowych. Spadek wartości kontrolowanych zasobów majątkowych może być odzwierciedleniem ryzyka prowadzenia działalności gospodarczych w każdej branży i jednostce. Na podstawie analizy sprawozdań finansowych autorka ilustruje niedostatki dotychczasowej praktyki. Prezentuje przykłady ujawnień zarówno te, które jej zdaniem są niewystarczające jak i te, na których warto się wzorować. Artykuł wskazuje na wybrane zagadnienia dotyczące ujawnień i jest sygnałami do dyskusji o możliwych zmianach w tym zakresie.

Słowa kluczowe

sprawozdanie finansowe, księgowość, utrata wartości

Impairment of assets, as a reflection of the risk of business is the problem of disclosure in financial statements (Summary)

The article presents criticism of how disclosure of impairment of assets in the financial statements. Decrease the value of the controlled resource property can be a reflection of the risks of economic activities in each industry and enterprise. On the basis of an analysis of the financial statements of the author illustrates the shortcomings of existing practice.

Key words

financial statements, accounting, impairment